

KRIMINALITA PÁCHANÁ NA SENIORECH

Poměrně častým typem kriminality je kriminalita páchaná na seniorech, ať už se jedná o členy rodiny nebo o zcela cizí osoby. Starší osoby jsou zranitelné z hlediska zneužití důvěry nebo zneužití snížené pohyblivosti či orientace.

Trestné činy páchané na seniorech lze zpravidla zařadit do jedné ze dvou oblastí – majetková kriminalita nebo násilná kriminalita. V posledních letech se velmi často senioři stávají cílem podvodů, ve kterých jde o nabízení zjevně nevýhodných produktů nebo služeb, případně přímo lživých tvrzení o nutnosti půjčky peněz pro člověka v nouzi.

Méně častým, ale velmi nebezpečným jevem je také fyzické nebo psychické násilí páchané na seniorech. Může jít jak o krádeže či loupeže v bytech starších osob, tak o systematické a dlouhodobé týrání ze strany příbuzných či známých.

Přehled kapitol:

[Obecné rady pro seniory](#)

[Šmejdi a podomní prodejci](#)

Obecné rady pro seniory

Co všechno může být pro seniory hrozbou, jak se připravit na specifické druhy kriminality a co lze v nebezpečné situaci dělat? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CO HROZÍ SENIORŮM

Senioři jsou z hlediska ohrožení kriminalitou specifickou skupinou společnosti v tom, že mohou mít snížené schopnosti a možnosti obrany z důvodu horší pohyblivosti, vnímavosti, horších znalostí o nových formách kriminality apod. Typickým doprovodným jevem kriminality páchané na seniorech je i jejich velká důvěřivost, která usnadňuje zejména páchaní podvodů.

Nejčastější druhy kriminality páchané na seniorech jsou:

- krádež peněz nebo šperků (na ulici, v dopravních prostředích, doma),

- podvodné vylákání peněz nebo jiného majetku,
- loupežné přepadení za účelem získání peněz, šperků nebo jiných cenností,
- nabízení nevýhodných produktů nebo služeb (tzv. „šmejdi“),
- omezování osobní svobody (fyzického, psychického nebo finančního charakteru),
- psychické či fyzické týrání.

JAK PŘEDCHÁZET TRESTNÉ ČINNOSTI DOMA

Základním předpokladem účinné prevence kriminality v domácnosti je zabezpečení domácnosti seniorů tak, aby případný pachatel neměl šanci dostat se dovnitř.

Samozřejmostí by měly být vstupní dveře s bezpečnostním zámkem, řetízkem a kukátkem. Vhodný je i domácí telefon, který umožní komunikovat s návštěvou bez otevření dveří nebo kamerový systém, díky kterému senior uvidí prostor vchodových dveří. Pro samostatně žijícího člověka je také bezpečnější mít uvedené jméno na zvonku či poštovní schránce v množném čísle („Novákoví“ místo „Nováková“). Je také možné si na vstupní dveře vylepit cedulku s obrázkem hlídacího psa, případně si hlídacího psa i pořídit (pokud máte čas, chuť a fyzické schopnosti se o něj pravidelně starat).

Veškeré bezpečnostní prvky však mohou být zbytečné, pokud senior nedbá na základní opatrnost. Pravidlem by mělo být ověřit si totožnost návštěvníka a zjistit účel jeho návštěvy. Pokud jde o neznámého člověka, není chybou ani nezdvořilostí s ním komunikovat přes zavřené dveře. I v případě, že se návštěvník představí jako např. pracovník kontrolující stav spotřeby energií, nechte si předložit jeho průkaz, případně zavolejte na zákaznickou linku příslušné organizace a ověřte si, že se skutečně jedná o oprávněnou osobu. Podobně postupujte i v jiných případech (pracovník obecního úřadu, sociálního úřadu apod.). Jiné neohlášené neznámé osoby vůbec nepouštějte do bytu. Nikdy také neakceptujte nabídky podomních prodejců. V drtivé většině jsou pro zákazníka krajně nevýhodné. Pokud je ve vaší obci vyhláškou zakázán podomní prodej, ihned o takovém prodeji telefonicky informujte policii (tel. č. 158 nebo 156) a obecní úřad.

S pravidelnými návštěvníky (poštovní doručovatel, dovážka obědů, sousedi, příbuzní) si smluvte nějaký snadno rozpoznatelný signál (počet zazvonění nebo zaklepání, identifikace hlasem).

Nesdělujte nikomu zbytečně žádné informace, které by mohly vést k zájmu o vaši domácnost, zejména informace o tom, zda máte doma finanční hotovost, jiné cenné předměty, kdy býváte doma sami, apod. Pokud máte doma cennosti, vyfoťte si je, opište si výrobní čísla elektroniky apod., abyste v případě krádeže mohli tyto údaje poskytnout vyšetřujícím orgánům.

V telefonu mějte uložená čísla na tísňové linky, na obecní úřad a čísla všech příbuzných, kteří mají možnost se v krátkém čase dostavit. Je-li to možné, domluvte se s příbuznými nebo se spolehlivými sousedy, že vás každý den telefonicky nebo osobně zkontaktují a ověří, jestli jste v pořádku.

Pokud se vám zdá jakákoli osoba, která se pohybuje v okolí vaší domácnosti, něčím podezřelá, oznamte to policii na linku 158 nebo městské policii na linku 156.

JAK PŘEDCHÁZET TRESTNÉ ČINNOSTI MIMO DOMOV

Senioři by si měli uvědomit, že pro potenciální pachatele znamenají poměrně snadný cíl. Mezi základní bezpečnostní pravidla pohybu mimo domov proto patří především pravidelná komunikace s blízkými osobami (kam jdu, kdy se vrátím, potvrzení o návratu).

Pokud při pohybu mimo domov používáte auto, vždy se v něm hned po nástupu zamkněte. Pokud chodíte pěšky, vyhýbejte se opuštěným místům a jestliže to není nutné, nevycházejte sami po setmění. Kabelku nebo tašku s cennostmi noste vždy pod paží, nikoli na rameni nebo na zádech. Vyhýbejte se tlačenicím a těsnému kontaktu s jinými osobami na ulici i v dopravních prostředcích.

Nedávejte se zbytečně do řeči s cizími lidmi, především však nereagujte na žádné prosby nebo žádosti týkající se peněz (rozměnění, půjčení, darování malé částky, „výhodná“ koupě na ulici).

Nenoste u sebe viditelně cenné předměty a mějte s sebou pouze nezbytně nutnou částku peněz. Pokud máte platební kartu, nikdy si nepište přímo na ni nebo do její blízkosti PIN kód.

TIP: I pro seniory a osoby s omezenou hybností existují speciální kurzy, kde vás zkušený instruktoři naučí základy sebeobrany. V případě zájmu se obraťte na nejbližší oddělení městské policie nebo policie ČR.

CO DĚLAT V PŘÍPADĚ OHROŽENÍ

I přes veškerou opatrnost se může stát, že budete cílem nějakého pachatele. Pokud se jedná pouze o krádež nebo hrozbu s požadavkem vydání peněz nebo jiných cenností, vždy postupujte cestou nejmenšího odporu a pachateli vše požadované raději vydejte. Vaše zdraví a život jsou v té chvíli důležitější. Další podrobnosti naleznete v kapitolách „Krádeže“ a „Přepadení“.

Snažte si v daném okamžiku zapamatovat co nejvíce podrobností o útočnickovi. To pomůže později při pátrání. Krádež nebo přepadení co nejdříve ohlaste policii (tel. **158** nebo **156**). Jsou-li poblíž svědci, požádejte je o kontakt k poskytnutí výpovědi na policii.

Pokud se stanete cílem člověka, který se vám snaží za každou cenu vnutit nějaký výrobek, ukončete s ním co nejdříve jakoukoli diskuzi. Podrobněji je tato problematika popsána v kapitole „[Šmejdi a podomní prodejci](#)“.

„Šmejdi“ a podomní prodejci

Jak se zachovat, pokud vás navštíví podomní prodejci, jak si ověřit, že nejde o podvod a co dělat, pokud už jste podepsali smlouvu, od které chcete odstoupit? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

PODOMNÍ PRODEJ, PŘEDVÁDĚCÍ AKCE A S TÍM SPOJENÁ RIZIKA

Po roce 1989 se kromě nabízení zboží a služeb v kamenných obchodech postupně začal objevovat nový fenomén – prodej zboží zákazníkům přímo, ať už v domácnosti nebo na organizovaných akcích, kam jsou potenciální zákazníci zváni. Jistě existují i seriózní firmy, které preferují tento druh prodeje. Avšak je i mnoho případů, kdy jsou zákazníci buď přímo podvedeni, nebo pod nátlakem prodejců (tzv. „šmejdů“) donuceni podepsat smlouvy, od kterých je těžké odstoupit. Není náhoda, že neseriózní prodejci se zaměřují právě na seniory a zneužívají jejich důvěřivosti nebo neznalosti postupů při podepisování kupních smluv.

Pokud se chcete vyhnout riziku setkání s podomními prodejci a tzv. „šmejdů“, doporučujeme na dopisní schránku či vstupní dveře vylepit cedulky typu „Podomní prodejci nezvoňte“ nebo „Nechci reklamu“. Ověřte si také, zda ve vaší obci není vyhláškou zakázán podomní prodej. Prodejce, který tuto vyhlášku porušuje, je evidentně neseriózní, a vystavuje se postihu.

Nejčastější sortiment podomních prodejců je z oblasti potřeb pro domácnost (deky, nádobí, elektrické přístroje) a zdravotních pomůcek (různé „zázračné“ výrobky typu UV lamp, doplňky výživy). Ve většině případů jsou vám tyto výrobky nabízeny za daleko vyšší cenu, než je obvyklé.

Hlavní rizika podomního prodeje:

- nepřipravenost zákazníka na nákup – prodejce je zde ve výhodě a je dobře vyškolen k tomu, aby váhajícího zákazníka přesvědčil,
- nemožnost prověřit si prodejce – zákazník nemá čas a prostor např. na internetu si vyhledat recenze na prodejce nebo výrobek, který nabízí,
- nemožnost srovnání zboží – prodejce často nedá prostor zákazníkovi, aby si mohl ověřit výhody a nevýhody výrobku nebo služby a porovnat nabízený produkt s nabídkou konkurence, případně srovnání nabízí prodejce sám podle kritérií, která jsou pro něj výhodná,
- nedostatek hotovosti k nákupu – to může mít za následek podpis smlouvy na splátky nebo na úvěr, což se v důsledku podstatně prodraží,
- nabízení doplňkových produktů – když už zákazník souhlasí s koupí daného výrobku, prodejce nabízí další „zcela nezbytné“ doplňkové výrobky a služby,
- podpis nevýhodné smlouvy – v rámci taktiky prodejce zákazníkovi hrozí, že nebude mít prostor si projít všechny body smlouvy, kterou podepisuje.

V případě prodeje na předváděcích akcích navíc hrozí:

- psychologický nátlak – prodejce si zákazníky „zaváže“ nabídkou výletů s obědem nebo různých dáreků zdarma a poté argumentuje, že zákazník „musí“ něco koupit,
- pozice zákazníka jako rukojmího – pokud se předváděcí akce koná daleko od domova s nemožností jiné dopravy zpět než je doprava prodejcem, zákazník obvykle musí absolvovat celou akci bez ohledu na to, jestli chce nebo nechce něco koupit,
- ponižování a zesměšňování zákazníků – prodejci často na váhající zákazníky slovně útočí argumenty: „Jenom hlupák by tak výhodné nabídky nevyužil... A Vy přece nejste hlupák, že?“,
- zadržování osobních dokladů – prodejce si vyžádá občanský průkaz nebo jiný doklad totožnosti a vrátí jej až na konci předváděcí akce s podmínkou uzavření smlouvy,
- ztížená možnost reklamace nebo odstoupení od smlouvy – zákazník neví, kde má prodejce provozovnu a na jakou adresu se má obrátit v případě dalšího postupu, pokud zboží není v pořádku.

Z uvedených příkladů vyplývá, že nákup prostřednictvím prodejce nebo předváděcí akce je vysoce rizikový a právě senioři se často stávají obětí prodejců, protože neodhadnou míru rizika a nemají dostatečné znalosti právních předpisů v oblasti uzavírání smluv a reklamace výrobků.

Pokud přes všechny výše uvedené argumenty chcete zakoupit nějaký výrobek tímto způsobem, je třeba velmi asertivní přístup. Nejlepší je si k nákupu přizvat své příbuzné nebo známé, kteří z pozice nezaujatého pozorovatele jsou schopni lépe posoudit výhodnost nabídky. Před samotným nákupem doporučujeme prověřit serióznost prodejce pomocí internetu. V různých internetových diskuzích snadno zjistíte, jestli se zákazníci setkali s nějakými problémy.

JAK SE ZACHOVAT, POKUD CHCETE Odstoupit od smlouvy

Po nákupu zboží od prodejce v domácnosti nebo na předváděcí akci může nastat situace, kdy brzy zjistíte, že daný výrobek vlastně vůbec nepotřebujete a chcete odstoupit od smlouvy. S touto variantou prodejci samozřejmě počítají. Může se stát, že vás budou přesvědčovat, že pokud zboží nemá vadu, nemáte právo odstoupit od smlouvy. To ale není pravda!

TIP: Podle § 1829 občanského zákoníku spotřebitel má právo odstoupit od smlouvy ve lhůtě 14 dnů. Tato lhůta běží od uzavření smlouvy. Nebyl-li spotřebitel poučen o právu odstoupit od smlouvy, může odstoupit do 1 roku a 14 dnů od počátku běhu lhůty pro odstoupení. Odstoupí-li spotřebitel od

smlouvy, vrátí mu podnikatel bez zbytečného odkladu nejpozději do 14 dnů od odstoupení všechny peněžní prostředky včetně nákladů na dodání stejným způsobem, jakým je přijal.

V případě pochybností nebo problémů s prodejcem se obraťte co nejdříve na Českou obchodní inspekci (www.coi.cz). Je důležité mít schované veškeré dokumenty, které s nákupem souvisí (kupní smlouva, stvrzenky, obchodní sdělení prodejce k výrobku apod.).

Bohaté zkušenosti s řešením problematických smluv má rovněž Sdružení na obranu spotřebitelů (www.asociace-sos.cz).